

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Nicolai Alardi, Pastoris Steinbeccensis, Bibliotheca Harmonico-Biblica

Alard, Nicolaus

Hamburgi, MDCCXXV

VD18 10490701

Caput III. De Inventoribus seu Indicibus Antilogiarum.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17504

bitrio scribit: Omnes nostræ conciones non sufficiunt, ut fidem Christianam Ethnicis & Hæreticis (multo minus Atheis atque hujus generis Fanaticis aliis) persuadeamus, nisi ipse Deus Doctor accedat, & mentem eorum divino suo lumine illustret. Hoc lumen fidei est testimonium quoddam Dei, quo intus in domicilio cordis dicitur: Ita est, nihil hæsites. Verba sunt *Bellarmini* in *Lumine Fidei* p. 674. quod confirmatur exemplis *Judæorum* II. Cor. III. 13. seq. nec non *discipulorum*. Luc. XXIV. 25. seq. *Causas vitio nostro contractas* auctor dicit sequentes: 1.) Rationis, affectibus vel præjudiciis occupatæ, delirationem. 2.) Precum intermissionem. 3.) Linguarum sanctarum contemptum. 4.) Antecedentium & consequentium neglectionem. 5.) Ineptam locorum diversissimorum collationem. 6.) Historici, Personarum, locorum, temporum, consuetudinum veterum, aliarumque circumstantiarum à nobis longissime remotarum vel ignorationem, vel non satis attentam considerationem; in quibus cum B. Walthero Harmon. Bibl. L. I. C. II. per tot. ferme concordat, nisi quod hic §. 15. vocum æquivocationis & ambiguitatis sermonis adhuc mentionem faciat.

CAPUT III.

De Inventoribus seu Indicibus Antilogiarum.

I. Sententiarum in Scripturam sacram injurarum tanta est copia, ut, si in justum systema colligantur, integrum facile codicem explere

A 5

pos-

possint. (e) Pestilentissima vero omnium mihi semper est visa, quæ mirandam cœlestis doctrinæ Harmoniam labefactare, sacrumque codicem regulam Lesbiam, nasumque cereum efficere conatur. De Auctoribus stupendæ hujus malitiæ acturi, primum sistimus Veteratorem infernalem, *Diabolum*, qui jam à primis mundi incunabulis maledictæ artis specimen in Paradiso edidit. Genes. III. 1. 2. seq. itemque in Novo Testamento, verbis Mosaicis Deut. VI. 16. Davidicum effatum Psalm. XCI. 11. 12. mancum quidem & mutilum, opponendo, iteravit. Matth. IV. 6. (f) „Neque sic contentus, μεθόδειαν adhibuit Dei & hominum hostis, vulpinari cœpit, & periculosas non saltem de dogmatibus lites serere, sed &

(e) Egregiam hac in re operam navavit Ven. D. *Henr. Asc. Engelcke*, in doctissima dissertatione de Sententiis in Scripturam sacram injuriis, & in tractanda illa minus tutis, postmodum B. D. *J. C. Schomers* Collegio novissimarum controversiarum præmissa.

(f) Summus mendaciorum Architectus ejusmodi dictis Scripturæ tentatos invadere solet. Peregrinatorem aliquando dehortatus est, ne S. Cœna uteretur, verbis Paulinis: Non est regnum Dei cibus & potus, sed justitia & pax & gaudium in Spiritu sancto. Rom. XIV. 17. Pauperculo vitam æternam abjudicavit, inquit: Si quis propriorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem abnegavit, & est infideli pejor. I. Tim. V. 8. Viduæ cuidam piæ Justificationem dubiam reddere satagebat verbis Davidis: Puer sui, etiamq; consenui: sed non justum derelictum, aut semen ejus quærens panem Psalm. XXXVII. 25. Conf. B. D. *Chemnitius* Disp. de Tentat. spirit. §. 19. & ex eo B. Mag. *Christ. Scriver*. *Seelen-Schatz* P. IV. p. 397. §. 36.

& Scripturam sacram sollicitare, apices captare, “
 verba vexare, sententias torquere, sacros Scri- “
 ptores inter se committere, nodos nectere, ut “
 gliscentibus dubiis glisceret impietas, & sensim “
 non chartas solum occuparet, sed & animos, & “
 à libris ad homines transfret; “ quæ verba sunt *Fr. Spanhemii* Dub. Evang. P. I. præf. p. m. 1.

II. Mortalium, & quidem extra Ecclesiam vi-
 ventium, nunc erit nobis habenda ratio. Histo-
 ria Ecclesiastica enim, fidelis præteritorum Magi-
 stra, nos edocet, *Porphyrium, Julianum, Faustum, Celsum, Appianum, Simplicium, Galenum, Lucianum, aliosque Gentiles* calumnias de vanitate, falsitate, confusione, discrepantia, aliisque ejusdem farinae verbo veritatis assuisse. „ Excitavit acerri- “
 mus tamen verbi sui vindex, Deus, omni ævo “
 homines strenuos, inquit *Spanhemius* l. c. pag. “
 seq. qui technas adversariorum solide eliserunt, “
 & S. Scripturæ incorruptam dignitatem mascu- “
 le sunt tutati. In quo genere *Justino Martyri, Tertulliano, Origeni, Epiphania, Hieronymo, Augu- “*
stino, Cyrillo Alexandrino, & aliis id genus summis “
 viris non vulgaris laus debetur, quorum zelo & “
 lucubrationibus eruditus effectum est, ne proter- “
 viam illam vel impune ferrent homines impii, “
 vel illa fraudi esset Ecclesiæ Christianæ. „

III. Ad gentem recutitam nos accingimus; &
 quidem, quod ad veteres Judæos attinet, videndus *B. Waltherus* Harm. Bibl. Cap. II. §. 19. “ Saddu- “
 cæi, inquit, sincerioris religionis hostes juratis- “
 simi & contemtores verbi divini perniciosissimi “
 pugna-

„ pugnare putabant dicta Prophetarum de Resur-
 „ rectione & Vita æterna cum Mose præcipiente,
 „ ut frater mortui fratris uxorem ducat; & cum
 „ omnibus aliis mandatis, de non possidendo alie-
 „ no. In causa erat ipforum propria inscitia Scri-
 „ pturarum, potentia Dei & proprietatum novæ
 „ illius vitæ, ubi non nubent neque edent, ut re-
 „ spondet Christus. Ficta ergo est contrarietas,
 „ vivent enim commutata natura, sine bonis ac
 „ commodis hujus vitæ. (g) Judæi in genere
 „ pugnare arbitrabantur Prophetas cum Mose &
 „ aliis Scripturis, pollicentibus stabilitatem ac
 „ protectionem Dei illi populo & cultui, sed non
 „ considerabant, illas promissiones esse conditio-
 „ nales, neque intelligebant vocem *Olam*, Mofai-
 „ cis promissionibus sæpe adjunctam, non semper
 „ significare omnem perpetuitatem, sed ut pluri-
 „ mum longum duntaxat tempus. „ Hactenus
 „ ille: De *Philosabbatino* quodam, ex Judæis oriun-
 „ do, scribit B. D. *Chemnitius* Harmon. Evang. Pro-
 „ leg. Cap. II. p. 6. a. media, illum cum Hæreticis
Alogis

(g) De Sadducæis *Tertullianus* de Præscript. *Origenes* tract.
 22. in Matth. & Lib. I. contra *Celsum*, *Hieronymus* etiam
 in Matth. c. 22. *Philastrinus* lib. de Hæresib. alique per-
 multi referunt, eos libros Prophetarum rejecisse: solos ve-
 ro libros Mosis ex libris veteris Test. recepisse: unde fa-
 ctum sit, ut Christus, prædicto Matthæi capite, ex libris
 duntaxat Mosis errorem eorum de Resurrectione refutave-
 rit; hoc tamen de eis non esse admittendum censet *Scali-
 ger*, Elencho, Cap. XVI. adversus *Nicolaum Serrarium*,
 cujus & argumenta vide sis in *Rovanella Biblioth. sacra*, tit.
 Scriptura S. No. XI, 3.

Alogis & Gentilibus, Porphyrio atque Celso, accusasse Evangelistas, quod in descriptione Historiæ Evangelicæ inter se non consentirent, quibus circa annum Domini 380. *Epiphanius* se opposuerit. Neque *recentiores Judæi* desidiosii fuerunt in oppugnanda Harmonia Biblica. Videatur *R. Lipman* in ספר נצחון *R. Isaac Ben Abraham* in חוק אמונה *Anonymus Lusitanus* in colloquio Mittelburgensi &c. &c. (h) quibus vel unicum *B. D. Jo. Mullerum*, Theologum quondam Hamburgensem celeberrimum in JUDAISMO Part. III. Cap. III. & IV. satisfacisse puto, ut *Jac. Gussertum* in confutatione libri חוק אמונה Amstelod. 1712. fol. edita, omittam.

IV. *Samaritanos* cum Sadducæis eandem tibiā inflasse, sunt, qui autumant. Solis enim quinque libris Mosis utebantur, Prophetas autem rejiciebant, ut referunt *Origenes* in Cap. 25. Num. Lib. I. contra *Celsum* & in Cap. III. Rom. *Cyrillus Jeros.* Catech. 18. *Epiph.* hæc. 8. *Chrysof.* hom. 30. in Joh. *Ambros.* in 1. Cor. c. 9. & *August.* tract. 15. in Joh. vid. *Ravanelli* Bibl. S. tit. Samaria, circa med. & tit. Scriptura S. No. XI. 3. addatur *Theophylactus* ad Cap. 4. Joh. itemque *Leontius Advocatus Bysant.* (qui in Schola ait: Sacerdotem missum à Rege Assyriorum ad novos Samariæ colonos, nihil aliud eos docuisse, ut extranei Scriptores ajunt, nisi Pentateuchum, quamobrem illam solam

(h) S. R. Jo. *Christoph. Wolfium* pro more suo, i. e. doctissime commentantem videas de hoc p. 742. de illō p. 641. de isto p. 734. seq. P. I. Bibl. Hebr.

solam Scripturam Samaritanos recepisse.) (i) Neque hoc mirum, quoniam ceteri libri Canonici ipsorum hypothesebus obstabant. Ita enim *Tob. Pfannerus* System. Theol. Gent. purioris in addendis ad Cap. XVII. §. 12. „ Præter Sadducæos Sa-
 „ maræos quoque & Apostolorum tempore Co-
 „ rinthios, non resurrectionem tantum carnis, sed
 „ & permansionem animæ negasse observat, & de
 „ postremis ex Epist. ad Corinth. I. c. XV. 19.
 „ ostendit *Origines*, qui & alibi Samaritanos futu-
 „ rum seculum inficiatos esse, ne animæ quidem
 „ permanentiam admittentes, affirmat.“ (k)

V. *Gentilium, Judeorum & Hereticorum βδελύ-
 γμα* omnia, inquit *Voetius* P. I. Dispp. sel. p. 48.
 §. 1. *auxit & superavit impurissimus impostor Mahu-
 med, Azoar. V. coll. cum I. ut hac occasione novum fi-
 dei principium, novas revelationes hominibus obtru-
 deret, abominandum scilicet & insanum suum Alco-
 ranum, qui solus nunc Saracenis Verbum Dei κατ'
 ἔξοχὴν appellatur.* Licet enim ipsius affectæ Scri-
 pturam Veteris & Novi Testamenti divinum ha-
 bere

(i) Hodiernos Samaritanos solo Pentateucho contentos esse, ipsi sunt testes in Epistolis ad Illustr. *Job Ludolfum*, de quibus Act. Erud. Lips. A. 1688. pag. 378. seq. Quod ad ipsam Pentateuchi hujus conditionem attinet, tres imprimis, observante *Hottingero* in Exercitationibus Anti-Morinianis p. 32. sq. sententiæ se offerunt, quas cum aliis observationibus eruditissimis huc spectantibus exhibet idem *Ven. Wolfius* p. 427. seq. Part. II, Bibl. Hebr.

(k) Figmentum hocce Judaicum esse, Sadducæorum vindices *Humfredus Hody, Relandus & Abraham Ecchellensis* ostenderunt, de quibus *Wolfius* l. c. p. 434. m. videndus.

bere ortum statuunt, hodie tamen adeo corruptam esse dicunt, ut necesse fuerit, Alcoranum substitui. Legatur S. R. *Engelcke* Disp. de Sentent. in Scripturam injuriis, §. 1. p. 3. qui §. 3. p. 7. recte regerit, talem falsationem non posse probari, atque ea ex ratione fieri non potuisse, quia exemplaria per totum orbem sint dispersa &c. Cum autem cardo rei in hoc ipso asserto Mahumedano versetur, Antilogias & mendacia in verbo Veritatis contineri, perscripta fronte mentiuntur. Nihil equidem ex Veteri Testamento obijciunt, aut ex Historia N. T. plurima corraferunt, quæ inter se & cum veritate pugnare videntur, quorum catalogum, quod ego quidem sciam, omnium optime *Jo. Hoornbeeck* in summa Controversiarum p. 102. exhibuit. Sed & sæpius refutati sunt. Vid. *Phil. Guadagnoli* Apologia pro religione Christiana Cap. IV. & VII. *Jo. Andreas Maurus*, in Confusione Sectæ Mahumedicæ Cap. X. *L. Maraccius*, in Prodromo ad refutationem Alcorani, alique.

VI. Quanto ausu *Hæreticorum turba* se codici sacro opposuerit, *Bellarminus* T. I. Lib. I. de verbo Dei Cap. V. & VI. ostendere satagit. Speciatim *Marcionitas* & *Manichæos Voët.* l. c. *Alogianos item seu Alogos Chemnit.* Harm. Evang. Proleg. p. m. 6. a. m. in nostrum censum venire, docent. Nec prætereundus est *Adimantus*, qui Sec. III. rationes contra Legem & Prophetas conscripsit, de quo *Guil. Caveus* in Script. Eccles. Hist. Lit. p. m. 92. a. f. ita: „Adimantus magni erat nominis inter
Mane-

„ Manetis discipulos, & pro doctore celeberrimo
 „ habebatur: ipsius liber Augustinum nactus est
 „ Antagonistam, cujus tractatus contra Adiman-
 „ tum inter opera ejus reperitur Tom. VI. col. 174.
 „ Ex quo colligere licet, in opere suo id unice sibi
 „ proposuisse Adimantum, ut Vetus Testamen-
 „ tum, libros præsertim Mosaicos, cum Evange-
 „ lio committeret. Quo fine loca, quæ sibi vide-
 „ bantur pugnantia, collegit & sibimet invicem
 „ opposuit. Singula Augustinus in responsione
 „ sua scrupulose expendit, magnoque judicio &
 „ acumine refellit.

VII. Scommata, quæ *Pontificii* horrenda teme-
 ritate in Scripturam sacram eructare solent, sunt
 notissima, inter quæ locum sibi & hoc vindicat:
Scripturam Scripturæ contradicere. Vid. B. Balb.
Meisneri Philos. sobr. P. II. Sect. II. Quæst. XXII.
Christ. Matthie Antil. Bibl. Præf. G. Voëtius l. c.
 §. 2. &c. Ipsorum scilicet interest, ut laici à le-
 ctione Scripturarum arceantur, traditionum mon-
 stra intrudantur, & autoritas papalis interpretati-
 va extollatur. Quadrat huc effatum *Irenæi*, qui
 de Hæreticis, traditiones jam tum crepantibus
 Lib. III. Cap. II. scribit: „ Cum ex Scripturis ar-
 „ guuntur, in accusationem convertuntur ipsa-
 „ rum Scripturarum, quasi non recte habeant, ne-
 „ que sint ex Autoritate, & quia varie sint dictæ,
 „ & quia non possit ex his inveniri veritas ab iis,
 „ qui nesciant traditionem.“ Licet enim Pontifi-
 cii Scripturam sacram quandoque splendidis titu-
 lis ornare solent, illam tamen non vere laudant,
 sed

sed culpant, quia id faciunt hoc respectu, quatenus illa, secundum ipsorum hypothese[m] falsissimam, jam auctoritatem suam accepit ab Ecclesia, quod iudicium est B. *Dieterici* Instit. Catech. de Script. S. qu. 3.

VIII. Nec omnes, qui ex *Calvini* scholâ prodi-
erunt, ab errore, quem examinamus, prorsus
fuere immunes. Sunt enim, qui cum *Fr. Junio*
docent, scriptores N. T. aliquando prudentes,
scientes, præter Veritatem Historiæ quædam
scripsisse, ac recepto errori interdum ex charitate
aliquid condonasse, & propter opinionem vul-
giâ veritate Historiæ deflexisse. (1) Sunt etiam,
qui affirmant, Scriptores sacros, quandoque me-
moriâ lapsos, errasse, minusque appositè citasse,
quorum Catalogum *G. Voëtius* l. c. §. 3. No. 4. &
verba *C. Vorstius* ad rationes *Donteelockii* recita-
vit.

(1) *Nulla specie negari potest, inquit, Waltherus Harm. Bibl. Dedic. p. m. 14. in. in Scriptura S. multoties rem describi non nat̄a τ̄ εἰναι sed nat̄a δόξαν τ̄, uti est, Φαινομένως. Ex opinione hominum Idola vocantur Dii Es. 44. v. 10. τ̄ Satanas Deus hujus seculi 2. Cor. 4. v. 4. quo sensu τ̄ Apostolus Epimenidem Poëtam Tit. 1. v. 13. Prophetam vocat, quoniam à Creten[s]ibus talis fuit habitus, qui eidem etiam, teste Diogene Laërtio, post mortem sacrificaverunt. Vir senex à Pythonissa productus appellatur Samuel 1 Sam. 28. propter externam formam, in qua apparuit, cum nihil minus fuerit, quam verus Samuel. Alias nos minime latet, quomodo Calviniani hoc canone abutantur, τ̄ in rei Veritate omnem Scriptura certitudinem labefactent τ̄ eneruent, verbi causa locum 2. Petr. 2. v. 20, 21. &c.*

vit. Nostrum non est, argumenta, quibus utraque pars utitur, perpendere, quod jam pridem ab aliis factum, interim de iisdem Capite seq. paucis nobis erit agendum.

IX. De *Photinianis* idem, quod de Calvinianis censendum esse, B. *Waltherus* Harm. Bibl. L. I. C. II. §. 19. judicat; scil. utrosque sibi plures fingere contradictiones in Scripturis, quia stolidis suis sensibus & inveteratis opinionibus optemperare malunt, quam apertissimis Spiritus Sancti, in Bibliis loquentis, monitis & monumentis. *Socinus* quidem ipse lib. de Autoritate Scripturæ C. 9. aperte scripsit, in Historia Novi Testamenti nulla loca esse, quæ talia videantur, quin omnibus commodus dari sensus, librique adeo ipsi salvari a suspitione contrarietatis vel diversitatis possint. Similiter *Catechismus Racov.* Cap. I. de Scriptura S. p. 6. *In scriptorum horum libris nihil plane est, quod vel sibi met contrarium vel etiam falsum sit, ut ex diligenti examine istorum locorum, in quibus videri possit, tale quid esse, facile colligi potest.* Imo ipse *Socinus* in *Lectioibus* S. p. 74. sæpe loca illa, ubi alii mendum leviter objiciunt, haud incommode explicuit, saltim explicare tentavit, excogitata quandoque, ut sibi videbatur, nova interpretatione. Alibi tamen asserit, fieri posse, ut alius è sacris scriptoribus alio veritatem rerum melius tenuerit, & fortasse aliquantum, aut etiam multum diversa alius ab alio scripserit, lib. de Autor. Script. p. 14. adde *Volkeli*um de vera Religione p. 327. Fieri potuisse, ut in aliquibus leviter errarint p. 12. Unde

de etiam lapsus memoriæ in Scriptura S. admittere non dubitat *Socinus* Prælect. Sacr. p. 79. ut & *Autor amicæ Dissnt. adv. Judeos* Resp. ad Quæst. XXI. p. 109. seq. Iterum *Socinus* l. c. & *Georg. Enjedinus* in explicatione locorum p. 378. seq. Epistolam ad Hebræos pravæ citationis Scripturæ & ineptissimarum argumentationum, imo aperti falsi postulat, & nihilominus p. 380. dicit, se auctoritati ejus nihil quicquam detrudere. Videas autem horum sententias refutatas à B. *Calovio* in *Socin.* proflig. p. 60. sq. *Schomero* in *Colleg. Anti-Socin.* p. 13. Quæst. 4. *Fr. Bechmanno* *Theol. Pol.* p. 72. sq. & alibi.

X. Ex *Arminianis* Socinizantibus *Simon Episcopus* *Instit. Theol.* L. IV. C. 4. splendidum Harmoniæ sacræ testimonium perhibet, quando sensus omnes, sive ad substantiam religionis ipsius pertineant, sive non pertineant, nullo negotio à contradictione, absurditate & mendacio, per interpretationem scil. commodam, vindicari posse affirmat; dum vero p. 252. b. sq. in rebus levioris momenti lapsus admittere voluit, non video, quomodo inspiratio Scripturarum divina, adeoque & Harmonia, facta tecta manere possit. Amice conspirat cum *Episcopo Phil. à Limborch* L. I. Th. *Christ.* c. 4. §. 10. p. 14. quibus annumerandus est *Jo. Clericus*, *Celeb. Linguarum Orient. Professor* in Collegio *Arminianorum Amstelodamensi*, & *Nat. Alb. de Verse*, vel quisquis fuerit *Autor Censuræ super Simonii Historiam Criticam*, qui

ad contradictiones provocantes refutantur à B. *Job. Henr. Majo* Diff. sel. I. p. 24. §. XII.

XI. *Anabaptistarum* placita inter se magna ex parte discordare notum est; quod enim hic affirmat, alius negare audet. In articulo tamen de Scriptura S. communiter statuunt, solam Novi Testamenti Scripturam, & non etiam veteris Canonem esse fidei. Hinc in Colloquio A. LXXI. Sec. Reform. Franckendalii, Autoritate *FridERICI Electoris*, inter Palatinos Theologos & Anabaptistas habito, (m) quindecim horum præsentis, Vetus Testamentum haud aliter in Disputationem Fidei admittendum censuerunt, quam *quatenus cum Novo Testamento concordat*. Conf. *Bellarmin.* L. I. de verbo Dei, Cap. V. in.

XII. *Fanatici*, spiritu vertiginis abrepti, Scripturæ S. speciatim infensi esse solent. Sic *Val. Weigelius* vult, in natura & Scriptura contradictoria esse & contraria. v. g. in Scriptura: Deum poenitere, Deum non poenitere. In natura: album non album; sic cœlum, infernus, Deus, Diabolus &c. vid. *Jo. Hoornbeeck* summam controversiarum p. 415. sq. Idem *Weigelius* im guldnen Griff Cap. 14. & 16. aperte asserit: Die Schrift sey immer wiederwärtig in ihren Sprüchen. Qui plura ejusmodi deliria legere cupit, is adeat S. R. D. *Val. Ern. Læscheri* Prænot. Theol. p. 163. §. IV. Con-

(m) Colloquio finito, Anabaptistis, variorum errorum convictis, interdictum est Palatinatu; Acta autem colloquii impressa Heidelbergæ in 4to A. 1571. testante *Jo. Micralio* Hist. Eccl. L. III, Sect. II, §. 40.

Contradictiones, quas præcipue urgere solet hoc hominum genus, habes enumeratas & conciliatas apud B. D. *Fridem. Bechmannum*, in annot. uber. in Compend. Theol. Leonh. Hutteri p. 22. sq. Nos acquiescimus in judicio *Gisb. Voëtii*, quod l. c. ita se habet: „Enthusiastæ idem hoc saxum vol-“
vunt, ut imperfectione & ineptitudine verbi-“
scripti evicta, homines ad verbum occultum, ad-“
spiritum suum internum, & furores enthu-“
siasticos detruderent, atque adeo ab omnibus exter-“
nis fidei pietatisque mediis abducerent.“

XIII. Famosissimos *Atheismi* Doctores Antilogias Biblicas ursisse, denique ostendendum erit. *Bened. Spinosæ* Tract. Theol. Pol. Cap. XI. p. 143. inter alia sic scribit: „Deinde si ipsas episto-“
las aliqua cum attentione percurramus, videbi-“
mus Apostolos in ipsa religione quidem conve-“
nire: in fundamentis autem admodum discre-“
pare: Nam Paulus, ut homines in religione con-“
firmaret, & iis ostenderet, salutem ex sola Dei-“
gratia pendere, docuit neminem ex operibus,“
sed sola fide justificari, posse &c. Jacobus au-“
tem contra in sua epistola hominem ex ope-“
ribus justificari, non ex fide tantum. Tan-“
demque concludit: Non dubium est, quin ex-“
hoc, quod Apostoli diversis fundamentis religi-“
onem superædificaverint, ortæ sint multæ con-“
tentiones & schismata, quibus Ecclesia jam in-“
de ab Apostolorum temporibus indefinenter ve-“
xata fuit, & profecto in æternum vexabitur.“
Refutatus est à *Museo, Huetio, Batelerio, Mansfel-*

*dio, Cupero, Bleyenbergio, aliisque. Sic Autor Systematis Præ-Adamitici, Isaacus Peyrerius: „ De „ S. Bibliis aperiam, quod omnes sentiunt, quod- „ que plerique mussant dicere. Tanta scilicet in- „ curia & caligine tanta scripta fuisse, ut nihil ple- „ rumque intricatius, nihil obscurius legi possit. - „ - - Quod si coram loquendo cum homini- „ bus, perplexe & ænigmatice locutus est Deus, „ non absimili vero conjectura existimandum erit, „ scriptis eadem tradita perplexius & nodosius ad „ posteros transmitti voluisse. Et denique: Omit- „ to recensere obscura in his libris, confusa & tur- „ bata passim pleraque: imo quædam invicem „ pugnantia, ut frigida calidis & sicca humentibus. „ At vos, qui in illis conciliandis responsiones & „ solutiones unde unde eruere & extricare satagi- „ tis, frustra omnem operam teritis &c. vid. P. I. L. IV. C. I. p. 172. sq. Huic se opposuerunt *Micra- „ tius, Dannbauerus, Maresius, Rioponius, Bullialdus* „ &c. &c. Tandem *Matthias Cnuzen*, Holsatus, E- „ pistolam suam, Romæ 6. Kal. Martii Ao. 1674. ut „ fingit, exaratam, sic orditur: „ Demiratus ha- „ ctenus sæpiuscule, qui fieret, quod Christiani, id „ est, rotarum in modum uniti, secum discordent, „ & nunquam non altercationis ferram recipro- „ cent; jam demum cesso demirari, cum intelle- „ xerim, eorum canonem quoque & fundamen- „ tum, quod Biblia nuncupant, secum penitus dif- „ sonare & vacillare. Posssem equidem id vel sex- „ centis per omnes, qua veteris qua novi instru- „ menti, libros statuminatum ire exemplis &c. &c.*

Ha.

Habes integram apud *Harnaccium* in *Contin. Hist. Eccles. Micrælii* p. 2290. sq. refutatam apud *Job. Museum*, tam in Introductione, quam tractatu. *Ablehnung von der vermeinten Gewissener = Secte*, qui instar omnium esse potest. Add. *Ven. Jo. Fr. Buddeum* in thesibus de Atheismo p. 198. sq. & *Cel. la Croze Entretiens &c.* p. 400. sq.

CAPUT IV.

De Remediis spuris.

L Medico circa causas morborum errante, remedia erunt vana. Sic & h. l. Causam Antilogiarum permulti hanc esse clamitant: *Fontes sacros impure fluere*. Sciagraphiam hujus sententiæ, pro instituti nostri ratione, sequentem exhibebo. (I.) Alii *scripturam sacram* tanquam corruptam accusant, & sunt $\aleph$ qui *malitiosam* corruptionem, eamque binam fingunt. (a.) *Judaicam*; sic Karæi, Muhammedani & Christiani tam veteres, quam recentiores non pauci, Judæos corruptionis textus sacri insimularunt, de quibus *Ven. Jo. Christoph. Wolfius* ex professo agit in *Bibl. Hebr.* P. II. p. 15. sq. (b.) *Hereticam*, quam Theologus Rostochiensis *D. H. A. Engelcke* in *Diff. de Sentent. in Scripturam S. injuriis* p. m. 35. m. sq. lectoribus exhibet. Sunt etiam $\beth$ qui *fortuitam* tantum corruptionem urgent, eamque vel ex injuria temporum, vel ex inscitia & incuria librariorum ortam, quos *Jo. Morinus* Cap. IV. p. 19. sq. *Exercitt. Biblic.* recensuit. (II.) Alii *scriptores sacros*, sed diversimode, aggrediuntur. $\aleph$ Non-